

a quatre mans | ANDREU MAS

L'actriu que no reivindicuem

El 2008 és l'Any Xirgu però Badalona, on Margarita Xirgu va viure, en sap ben poca cosa

Descobreixo, quasi per casualitat, que aquest any està dedicat a l'actriu Margarita Xirgu, badalonina d'adopció nascuda el 1888 a Molins de Rei i morta a l'exili el 1969 (Montevideo, Uruguai). La relació de Margarita Xirgu amb Badalona va ser important, com expliquen els seus biògrafs. L'actriu que serà recordada com una de les millors de l'escena teatral catalana i espanyola del segle XX hi va viure una llarga temporada. El 1922 va comprar una casa de pescadors al número 118 del carrer de Santa Madrona, al barri de Baix a Mar, davant de la via del tren. Dos anys més tard en va comprar una altra al carrer de Santa Maria, al número 124. Va acabar unint les dues cases i fent-hi unes importants reformes que es van acabar el 1931. A la banda de la casa que dona al mar hi vivia Xirgu quan feia representacions a Barcelona i a la part del darrere, el seu germà Miquel i la seva família. Els metges havien aconsellat a l'actriu que deixés Barcelona, on havia anat a viure després de deixar Girona, perquè els aires del mar l'ajudarien a recuperar-se de la greu malaltia pulmonar que patia.

Pocs anys abans d'anar a viure a Badalona, les companyies de Margarita Xirgu i Enric Borràs es van fusionar i van començar una relació professional plena d'èxits. El 22 d'octubre de 1933 l'Ajuntament de Badalona els va concedir la medalla de la ciutat i tres dies més tard es va celebrar com a cloenda de l'homenatge una vetllada al Teatre Zorrilla amb la representació de *Maria Rosa*, d'Àngel Guimerà. La ciutat li va tornar a tributar un homenatge públic el 6 de febrer de 1982, governant Màrius Díaz, en un acte en què va participar Rafael Alberti.

Si bé és cert que l'actriu té un carrer a Badalona, no l'hem reivindicada prou. Gràcies al seu talent, insignes personatges com ara Federico García Lorca van conèixer la ciutat. Ella la va posar al mapa. Sent com és aquesta una ciutat d'actors i actrius es fa estrany que no hi hagi cap mostra amb el seu nom, ni que s'hagi fet un intent, aprofitant el mite, per trobar-li un espai museístic a Baix a Mar. Cues de pensa, un cop més.

Margarita Xirgu, en una imatge sense datar, extreta del web <http://margaritaxirgu.es>.

A Mèrida li dediquen enguany una plaça i una escultura de bronze de cos sencer. I és que entre els mèrits de Xirgu hi ha la descoberta del teatre romà de Mèrida, mentre feia un volt a peu pels voltants. Això passava el 1927; el 1933 va estrenar-hi *Medea* amb Enric Borràs, a partir d'una adaptació de l'obra de Sèneca a càrrec de Miguel de Unamuno.

Pel que sembla, el Museu de Badalona ha programat una exposició sobre l'actriu i prepara l'edició d'un llibre a càrrec de Francesc Foguet, però no hi ha dates fixades al calendari. D'altra banda, ningú, ni a l'administració ni a la societat civil que es mou a l'entorn de l'escena, no ha piulat, cosa que fa pensar que no saben que aquest és l'Any Xirgu.

Els Xirgu no són una família qualsevol. Han aportat moltíssim al món de la cultura d'aquesta ciutat. El germà de l'actriu va ser un dels impulsors de la Cremada del Dimoni, el fill va ser el dimoniare per excel·lència, i un altre parent de l'artista és un aclamat bateria de jazz. Badalona, però, no acaba de fer justícia als mèrits d'aquells que porten el nom de la ciutat arreu on van o que, sense demanar res, treballen per la vila. S'ha estat injust amb la branca lligada a les Festes de Maig (el Crema'l Tu bé es podria titular Premi Miquel Xirgu Rico) i profundament amnèsic amb la musa de Lorca, Dalf, Unamuno... Una dona que va transformar el teatre i que va ser una de les primeres empresàries d'èxit d'aquesta ingrata ciutat.